

82

Chorin Áron

A vallási reformok úttörője Magyarországon

(a) A szóbeli tan, 1803

Chorin Áron (1766–1844),¹ *Émeq ha-shave*² (Prag: Elsenwangersche Buchdruckerey, 563 / 1803): “Dirat Aharon”, p. 65b

Fordítás és irodalom:

Strbik Andrea, *Chorin Áron héber értekezései: a “testvér” és a “felebarát” a Davar be-itto című munkájában* (Szakdolgozat, MS, Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 1996) (magyar)

(...) Az amórának, de még az utolsó poszéknek is alaposan meg kell magyaráznia a saját szavait. De miért nem járta ezt az utat szent Rabbink?³ Azért, mert szent Rabbink könyvében az Isten szelleme szól, és bár megengedte a nemzedékének, hogy a szóbeli Tórát leírják, mivel “ideje cselekedni”⁴ stb., mindenesetre ezzel nem szegte meg az Ő szándékát – áldassék! – mely szerint népének a Tórát szóban adta, mert ha a Tórát és magyarázatának egészét írásban adta volna, akkor ezzel megvonta volna a későbbi nemzedékek bölcseitől az újítás lehetőségét. A nép sokasága sem kapott volna mást, csak azt, ami a könyvben írva van, és nem lett volna a kor bölcseinek lehetősége, hogy a nemzedék és az idő követelményei szerint kerítésekkel állítsanak fel. Ezért adta a Név – áldassék! – Mózesnek szóban a parancsolatok magyarázatát, aki átadta a tanítványainak, és a hagyomány így alakult nemzedékről nemzedékre. (...) Ezt az utat járta szent Rabbink is, aki a misnákat tömören / homályosan szövegezte meg, hogy a jövőbeli bölcseket is érdemhez juttassa a Tórában, és hogy jogosultak legyenek az újításra. (...) szent Rabbinknak nem az volt a célja, hogy megállapítsa a halakhát, hanem hogy minden, a bölcsektől származó véleményt összegyűjtsön: ismerje meg a bölcs, és tegye hozzá a tanulságot.”⁵

(b) A keresztényekről, 1820

Chorin Áron, *Davar be-itto* (Wien: Anton Strauss, 1820)

Fordítás és irodalom:

Strbik Andrea, *Chorin Áron héber értekezései: a “testvér” és a “felebarát” a Davar be-itto című munkájában* (Szakdolgozat, MS, Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 1996) (magyar)

¹ Aradi rabbi.

² Gen. 14,5.

³ Rabbi Jehuda ha-Nászi-ról van szó, aki a hagyomány szerint írásba foglalta a Misnát.

⁴ Ps. 119, 126: “Ideje cselekedni az Örökkévalóért: megbontották a te tanodat.”

⁵ Prv. 1,5.

A felebaráti szeretet kérdését illetően sokan tévedtek, amikor azt gondolták, hogy a testvér (*ah*) szó csak azokat jelenti, akik közös apától származnak. Ugyanúgy azok is, akik a felebarát (*réa*) alatt (csak) azokat értették, akik egy néphez tartoznak, egy a törvényük és a vallásuk.

(...) Mindenkinek, aki Mózes tanítását / törvényét követi, kötelessége keresnie mindazok javát, akik Isten képére vannak teremtve, még akkor is, ha nem tartoznak Izraelhez. A RAMBAM⁶ intelme: “Ne kegyelmezz nekik, amíg el nem fogadják a hét parancsolatot!”⁷ csak a régi időkben élt bálványimádókra vonatkozik.

Európa lakói, amellet, hogy elfogadják az emberi törvényeket, nem csupán a józan belátás miatt, de hisznek is a próféciában és Mózes tanításában, s félik Istent: nemcsak hogy a világ jámborai közé tartoznak, és részük van az eljövendő világban, de én magam a “Ne gyűlöld szívedben a testvéredet”⁸ parancsolatát is vonatkoztatom rájuk, mert a halálkha⁹ a bölcsék szerint van: Aki a parancsolatoknak legalább egy részét teljesíti, testvérednek számít.

Abból kiindulva, hogy ezek a népek hisznek a világ teremtőjében, és nem bálványimádók, mint ahogyan Rabbi Johanan mondja,¹⁰ világos, hogy az intelm: “És ne járjatok a törvényeik szerint”,¹¹ ezekre a népekre nem vonatkozik. Ez a döntőköök (*poszkim*) következtetése is: mindez a hajdani bálványimádókra vonatkozik csupán.

Az Írás, a józan értelem és a hagyomány alapján mindenki, aki a Tóra hitét elfogadja, és hisz az ég és föld teremtőjében, még ha nem fogad is el minden Izrael számára adott parancsolatot, tartozzék bármely néphez: testvérünknek (*ahinu*) számít. És ha testvérünknek számít, akkor még inkább a felebarátunk (*réenu*) és barátunk (*amiténu*). A felebaráti szeretet megtartása kötelessége minden zsidónak (*Izrael*) azokkal szemben, akik között lakunk. Jákob fiai és a többi nép között csupán az ember és a Hely (az Örökkévaló) közötti parancsolatok tekintetében van különbség: ember és társa közötti törvények tekintetében nincs különbségtétel.

(...)

Minden zsidónak szól a figyelmeztetés, hogy ne gyűlölje a társát (*havéro*), legyen az keresztény vagy zsidó, mert meg van írva: “Ne gyűlöld szívedben a testvéredet.” Mint fentebb már kifejtettem, a keresztény a testvéred a parancsolatokban. “Nemde egy atyánk van mindnyájunknak, nemde egy Isten teremtett minket. Miért hűtlenkednénk, ki-ki a testvére ellen?”¹² (...)

Mindenütt (ebben) a könyvben, ahol a *goj*, *nokhri* és az *akum*¹³ szó szerepel, e szavak nem vonatkoznak a napjainkban élő népekre, mert ezek hisznek Isten mindenhatóságában, az isteni gondviselésben, az égi eredetű Tórában, a lélek továbbélésében, a jó megjutalmazásában és a rossz megbüntetésében. Ezek a népek oltalmat adnak nekünk, jót tesznek velünk, és a jóhoz közelítenek bennünket. Megélhetést és birtokot adnak nekünk,

⁶ Hilkhot Melakhim, 9.

⁷ A noahida törvényekről van szó. A rabbinikus hagyomány szerint (bT Szanhedrin, 56–60) a Biblia erkölcsi törvényként hét parancsolatot ír elő a nem zsidók számára. Ezek: a bálványimádás tilalma, az istennév megszenteltetésének tilalma, a vérontás tilalma, a vérfertőzés tilalma, az élő állat megcsonkításának tilalma, a jogrend és a bíraskodás előírásai.

⁸ Lev. 19,17.

⁹ bT Bava kamma, 88a.

¹⁰ bT Hullin, 13b.

¹¹ Lev. 18,3.

¹² Mal. 2,10.

¹³ Akum: rövidítés, “a csillagokat és bolygókat szolgáló”, értsd: bálványimádó.

ezért kötelesek vagyunk szeretni és tisztelni őket, védeni minden bajtól és kártól, és imádkozni értük, mint ahogyan Jirmija próféta mondja: “És keressétek annak a városnak a békéjét, ahova számkivetettek benneteket, és imádkozzatok érte az Örökkévalóhoz, mert az ő békéjében lesz béke számotokra is.”¹⁴

Előttém mindenki csak arról beszélt, hogy a keresztények nem tartoznak az *akum* közé; ezzel azonban még nem teljesítettük kötelességünket, mert a Tóra törvényei szerint a testvériség szövetségét illető parancsolatokban (a keresztényeknek) pozitív jogaik vannak. Eljött hát az ideje, hogy kórusban hirdessük: az írott és a szóbeli Tóra magában foglalja az alapját annak, hogy a keresztények is az *ahim*, *réim* és *amitim* fogalmába tartoznak. Minden velük kapcsolatos törvényt meg kell tartanunk. Aki ezt nem teszi, megszegi a parancsolatot: “Ne gyűlöld szívedben a testvéredet.”

“Ideje van a hallgatásnak, és ideje a beszédnek.”¹⁵

(c) Anders Lindeberg (1789–1849), *, Chorin Áronról, 1840

I r o d a l o m :

Zsidó Budapest: Emlékek, szertartások, történelem, p. 95

Jewish Budapest: Monuments, Rites, History (Budapest: Central European University Press, 1999), p. 66

(...) Megismerkedtem (...) egy Chorin Áron nevű zsidó főbival, aki hetvenegynéhány esztendő, ismert irodalmár és filozófiai könyvek szerzője. Egyike azoknak, akik szorgosan dolgoztak az izraelita egyházi alkotmány reformján és emiatt kezdetben a reformátorok szokásos sorsát kellett viselnie, tudniillik azt, hogy üldözzék és eretneknek nyilvánítsák. Még arról is szó volt, hogy megfosztják méltóságától és leborotválják a szakállát, ami az ő állásában lévő férfi számára igen nagy megszegyenítés.

¹⁴ Jer. 29,7.

¹⁵ Qoh. 3,7.